

Apja, Joseph Patrick Kennedy multimilliomos üzletember volt, aki egész életében elképesztő agresszivitással harcolt azért, hogy gyermekei vezető szerepre tegyenek szert az amerikai társadalomban. Elvette Rose Fitzgeraldot, a leghíresebb bostoni polgármester lányát, majd az úgazdagok gátlástalanságával habzsolta az életet és a nőket. Néhány szeretőjét még a családi házba is magával vitte. A Demokrata Párt támogatásával elérte, hogy ő legyen az első ír származású, katolikus amerikai, akit az Egyesült Államok nagy-britanniai nagykövetévé neveztek ki (1937–40). Mivel úgy vélekedett, hogy a világháborút Hitler fogja megnyerni, elvtelennek és gyávának tűnt, s politikai pályafutása véget ért. Saját kudarcának kompenzálására azt a célt tűzte ki maga elé, hogy egyik fia az Egyesült Államok elnöke legyen.

BETEGES FIATALEMBER

Joseph Kennedy a kíméletlen vetélkedés légkörében nevelte fel kilenc gyermekét, a legkiválóbb eredményeket kellett elérniük, s minden veszélyel szembe kellett szállniuk. Ennek tulajdonítható a családot sújtó szerencsétlenségek sorozata. Joseph Patrick, a legidősebb fiú elvállalt egy rendkívül veszélyes bevétést, s 1944 augusztusában a repülőgépében felrobbantak a bombák, mielőtt a célpont fölé ért volna. Rosemaryt, a szellemileg visszamaradt legidősebb lányt az apa a felesége megkérdezése nélkül agyműtétnek vetette alá, amelytől katatón állapotba került, s intézetben kellett elhelyezni. Kathleen repülőszerecsétségét áldozata lett. John Fitzgeraldot és Robertet meggyilkolták, Edward Moore politikai pályafutását pedig egy halálos áldozatot követelő autóbaleset tette tönkre Chappaquiddicknél. A vakmerőség a harmadik nemzedék soraiból is több áldozat

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 35. ELNÖKE

JOHN F. KENNEDY

1961. JANUÁR 20. – 1963. NOVEMBER 22.

A DEMOKRATIKUS POLITIKA GYŐZELME, AZ 1830–AS ÉVEK ÓTA MÉG A LEGELŐKELŐBB CSALÁDOKBÓL SZÁRMAZÓ POLITIKUSOK IS AZT SZOKTÁK HANGSÚLYOZNI, HOGY UGYANOLYAN EGYSZERŰ EMBEREK, MINT POLGÁRTÁRSAIK, ÉS NEM SZÜLEIKNEK KÖSZÖNHETŐEN, HANEM SAJÁT ERŐFESZÍTÉSEIK KÖVETKEZTÉBEN ÉRTEK EL MAGASABB POZÍCIÓKAT A TÁRSADALOMBAN. MINDAZONÁLTAL NYILVÁNVALÓ, HOGY AZ APÁK NÉPSZERŰSÉGE, VAGYONA ÉS POLITIKAI KAPCSOLATRENDSZERE RENDKÍVÜLI MÉRTÉKBEN ELŐSEGÍTHETI FIAIK KARRIERJÉT. JOHN F. KENNEDY APJA NEM VOLT ELNÖK, CSAK EGY NAGYKÖVETI POSZTOT SIKERÜLT MEGSZEREZNI, MÉGIS ELSŐPRŐ ENERGIÁVAL TEVÉKENYKEDETT ANNAK ÉRDEKÉBEN, HOGY EGYIK FIÁT A FEHÉR HÁZBA JUTTASSA.

sohasem viselt a nyilvánosság előtt. Megfázás, mandulagyulladás és „abnormális zizeleti leletek” után köhögés, súlyos bőrkiütés és komoly súlyvesztés aggasztotta a családot. 1933-ban eltávolították a manduláit, 1934-től krónikus vastagbélgyulladás gyötörte, melyet az orvosok szteroidokkal kezeltek, s egyesek szerint ez is elősegíthette Addison-kórjának kialakulását. Hepatitiszt és asztmát kapott, allergiás lett a kutya-szőrre, gerincbántalmi és hátfájása miatt pedig fűzöt kellett viselnie. Gyomorfekélyt és húgyvezeték-gyulladást kapott, majd prosztatagyulladást diagnosztizáltak nála. Betegeskedései miatt sajátos fatalista mentalitást fejlesztett ki: belátta, hogy nem

JOHN F. KENNEDY

Születés:

Brookline, Massachusetts, 1917. május 29.

Párt:

Demokrata Párt

Választási győzelem:

1960

Házastárs:

Jacqueline Lee Bouvier (1929–1994)

Halál:

Dallas, Texas, 1963. november 22.

Oka:

Gyilkosság

tot szedett: Robert egyik fia sibaesetben, a másik kábítószertúladagolásban halt meg, az elnök fia, ifjabb John Fitzgerald Kennedy pedig repülőszerecsétség áldozata lett feleségével együtt.

A későbbi elnök, a második gyermek (akit Jack néven emlegettek), élete nagy részét

betegeskedéssel töltötte. Gyermekkorában elkapta a skarlátot, a szamárköhögést, a rubeolát, a bárányhimlőt, a mumpszot, s középfülgyulladástól, térsérüléstől és boka-szüllödéstől szenvedett. Meg kellett operálni vakbélgyulladás miatt, s szemüveget írtak fel neki, amelyet szinte

Ő volt az Egyesült Államok egyik legfiatalabb, legvonzóbb, legnépszerűbb és első katolikus elnöke.

fog sokáig élni, és rövid életébe igyekezett annyi élvezetet belesűríteni, amennyit csak lehetséges.

A Harvard Egyetemen (1936–1940) nem tanulmányi teljesítménye, hanem barátságos, vidám személyisége tette népszerűvé. Huszonhárom éves korában jelent meg *Why England Slept? (Miért aludt Anglia?)* című könyve, melyben a harmincas évek végének angol külpolitikáját elemzte. Ez a szakdolgozata volt, amelyet egy titkár és öt gyorsíró segítségével készített el. Apja átírta beszédírójával, kiadatta, majd felvásároltatott belőle harminc-negyvenezer példányt, s így feljuttatta a besztszellerlistákra.

HÁBORÚS HŐS ÉS BESZTSZELLERSZERZŐ

Kennedy 1941-ben szerelmes lett a nála négy évvel idősebb egykori dán szépségkirálynőbe, Inga Arvad újságíróba, akit az FBI azzal gyanúsított, hogy náci kém. Feleségül akarta venni, de apja hallani sem akart egy nem katolikus, elvált asszonnyal kötendő házasságról. Inkább elintézte, hogy az orvosok katonai szolgálatra alkalmasnak nyilvánítsák nagybeteg fiát, s elküldjék a csendes-óceáni hadszíntérre, a Salamon-szigetekre.

Egy torpedóval felszerelt járőrhajó (PT) parancsnoka lett, amelyet 1943. augusztus 1-jének éjszakáján egy japán romboló kettészelt. Két katonát meghalt, Kennedy pedig tíz bajtársával együtt egy szigetre úszott, s a bennszülöttek segítségével sikerült egy kókuszdióba vésett üzenetet eljuttatniuk honfitársaikhoz. A parancsnokot határozottságáért és találmányosságáért kitüntették – megvolt tehát az a háborús hőstett, amelyre politikai pályafutását építhette. 1963-ban *PT 109* címmel hollywoodi film is készült kalandjáról. Csak kevesen figyeltek fel arra a tényre, hogy az egész háborúban ez volt az egyetlen a meglehetősen mozgékony járőrhajók közül, amelyet ilyen furcsa baleset ért.

Kennedy a háborúban máriát kapott, nyombélfekély

miatt leszerelték, s 1944-ben sikertelen porckorong-operáción esett át. Háromszor is feladták neki az utolsó kenevet (1947, 1951, 1954). 1947-ben Addison-kórt állapítottak meg nála. Az 1950-es években ötödik ágyékcsigolyájának összeroppanása miatt kétszer is megműtötték. Bal lába majdnem két centiméterrel rövidebb lett a jobbnál, gerince nem hajlott, s nem tudott segítség nélkül zoknit húzni. Koleszterinszintje is veszélyesen magas volt. Az orvosi jelentések mégis azt állították, hogy kitűnő egészségnek örvend. Egészségi állapota hétpecsétetes titok volt, egyik asszisztense mindenkor utána vitt egy gyógyszeres táskát.

Kennedy egyáltalán nem készült politikai pályára, a sport és az újságírás jobban érdekelte, bátyja halála után azonban apjának minden ambíciója őrá irányult. *„Én csináltam Jackból politikust – mondta az öreg Kennedy 1957-ben. – Én voltam az! Megmondtam neki, hogy Joe már halott, és ezért neki kötelessége indulni a kongresszusi választáson. nem akarta. Úgy érezte, nincs tehetsége hozzá, és még mindig így érzi. De megmondtam neki, hogy meg kell tennie!”* Kennedy így vallott erről egyszer: *„Állandóan úgy érzem, hogy Papa hátulról figyel engem!”*

A beteg fiatalember elképesztő energiával látott munkához, sok beszédet mondott, apja pedig több százezer dollárt költött a kampányára. Előbb az Egyesült Államok Képviselőházának tagja lett (1947–1953), majd személyes vonzerejének, fáradhatatlan kampányolásának és apja pénzének köszönhetően bejutott a Szenátusba (1953–1960). Az öreg Kennedynek már csak egy olyan asszonyra volt szüksége, aki megfelelő szenátorfeleség és First Lady lesz a fia mellett. Ezt Jacqueline Bouvier-ben találta meg. Ő képviselte mindazt, ami az újjazdag Kennedy családban

nem volt meg: az előkelőséget, kifinomultságot és műveltséget. 1953. szeptember 12-én megrendezték „az év esküvőjét”, amellyel az egész ország figyelmét az ifjú párra irányították. Újságírókat, filmszínészeket és vezető politikusokat hívtak meg, az esküvői misét a bostoni érsek celebrálta, az *Ave Mariát* egy híres tenorista adta elő, a pápa pedig áldását küldte.

A Szenátusban Kennedy nem határolódott el Joseph McCarthy szélsőséges politikai vádaskodásaitól, sőt, ő volt az egyetlen demokrata szenátor, aki nem szavazott a megrovására. McCarthy ugyanis a család barátja volt, és népszerűnek bizonyult Kennedy választói körében. A szenátor úgy döntött, inkább újra egy könyvvel válik híressé: 1956-ban jelent meg *Profiles in Courage (Arcképek bátrakról)* című kötete, amelyben az általa tisztelt politikusokról írt életrajzokat. A könyv gyorsan bestseller lett, idegen nyelven is megjelent, s Kennedy 1957-ben Pulitzerdíjat kapott érte. Ma már tudjuk, hogy az anyaggyűjtésben négy történész, egy könyvtáros, valamint apja egyik alkalmazottja segítette, a szöveget pedig Ted Sorensen, a szenátor asszisztense és későbbi beszédírója öntötte végleges formába. Vajon Kennedy legalább elolvasta?

A HAJSZALON MÚLÓ GYŐZELEM

Az 1956-os elnökjelölő konvención kis híján alelnökjelöltté választották, s ebből ezt a következtetést vonták le: *„Mindössze négy óra munkával és maroknyi támogatóval harminchárom és fél szavazat hiányzott ahhoz, hogy elnyerjem az alelnökjelölést... Ha négy éven át keményen dolgozom, biztosan meg tudom szerezni az összes szavazatot.”* Így is tett, több száz beszédet mondott, beutazta az országot, sok cikket írt, gyakran fellépett a televízióban, s személyes vonzerejé-

nek, valamint apja vagyonának és befolyásának köszönhetően 1960-ban (miután hét állami előválasztáson győzelmet aratott) elnökjelölt lett. A délieket a texasi Lyndon B. Johnson alelnökjelöltségével, a feketéket pedig a bebörtönzött Martin Luther King szabadlábra helyezésével, illetve a polgárjogi vezető feleségével folytatott telefonbeszélgetéssel állították a demokrata párti jelölt mellé.

A kampány során sokan támadták Kennedyt katolikus vallása miatt, ő pedig egy szónoklatban válaszolt, melyben kijelentette, hogy bármilyen okból elfogadja a vereséget, *„de ha ezt a választást az amerikai már keresztelője pillanatában megfosztanak attól a lehetőségtől, hogy elnök legyen, akkor az egész nemzet lesz a vesztes a világ katolikusai és nem katolikusai szemében, a történelem szemében és saját népünk szemében!”* Kiváló szónok volt, szellemes, ötletes, igazi karizmatikus személyiség. A nők úgy rajongtak érte, mint egy film sztárért, és még azzal a szokásával is divatot teremtett, hogy nem viselt kalapot.

Nixonnal négy televíziós vitában mérte össze erejét, s bár a választást nem ez döntötte el, a jó fellépésű, vonzó férfi nagyobb sikert aratott jobban felkészült, tapasztaltabb, de fáradtnak tűnő ellenfelénél. A választást mégis minimális többséggel nyerte meg: 34 226 731 népi szavazattal 34 108 157 ellenében. Vagyis Kennedy 0,2%-kal több népi szavazattal 303 elektori szavazatot kapott, Nixon pedig 219 elektori szavazatot.

Kennedy kiváló beiktatási beszédet íratott magának, melyben arra kérte honfitársait, *„ne azt kérdezzék, mit tehet értük az ország, hanem azt, hogy mit tehetnek országukért!”* A nagyvállalkozók megnyugtatóására két republikánust is miniszterré nevezett ki. Programjának az *Új határvidék (New Frontier)* cí-

met adta, arra utalva, hogy ugyanolyan elszántságra van szükség a társadalmi problémák megoldásához, mint a Vadnyugat meghódításához. Kormányába a legtekintélyesebb egyetemokról és intézetekből válogatta ki „a legjobbakat és legokosabbakat”. Felesége újradekorálta a Fehér Házat, és a megszépített helyiségeket személyesen mutatta be a televízióban. Fényes fogadásokat rendeztek a meghívott hírességek, művészek és tudósok számára. Az elnök népszerűsége egyre nőtt, amihez alighanem az 1961-ben bekövetkező kisebb gazdasági visszaesés után meginduló felledés is hozzájárult.

AZ IMÁZS ÉS A VALÓSÁG

A Kennedyről kialakított kép azt sugallta, hogy az új elnök egy végtelenül tehetséges, tapasztalt, egészséges, idealista fiatalember, aki arra törekszik, hogy „*újra mozgásba hozza Amerikát*”, s harmonikus házasságban éljen gyönyörű feleségével. A valóság azonban kissé eltért e képtől. Kennedy valóban szeretetre méltó volt, ötletes és szellemes, fáradhatatlanul utazott és szónokolt, s remekül kommunikált mind a sajtóval, mind a választókkal. Ő volt az első elnök, aki engedte, hogy egyenes adásban közvetítsék sajtótájékoztatóit.

A külső ragyogás mögött azonban egy minden ízében pragmatikus politikus tevékenykedett, akit elsősorban saját és családja befolyásának növelése érdekelt. Egyik öccsét, Robertet igazságügy-miniszterévé nevezte ki, másik öccsét, Edwardot pedig bejuttatta a Szenátusba. Se képviselőként, se szenátorként nem fűződött eredményes törvénykezdeményezés a nevéhez, s pártvezérnek sem vált be, mert a Demokrata Párt vezetői csak egy felületes playboynak tekintették. Súlyos és krónikus betegségeit eltitkolta választói elől. A választási hadjárat idején is-

Talán az ő esetében volt a legnagyobb az eltérés a mítosz és a valóság között: a közvélemény-kutatások szerint a legnagyobb elnökök közé tartozik, a történészek viszont úgy vélik, az ígéret több volt elnöksége idején, mint a tényleges eredmény. Christopher Hitchens így foglalta össze a siker titkát: „*A szex, a show, a pénz és a virtuskodás kiszámított kombinációja mindvégig sikeres, bár mulékony keveréknek bizonyult.*”

merkedett meg a hírhedt Max Jacobsonnal, a német származású New York-i orvossal, akit páciensei csak Varázsló Max vagy Doktor Jóézés néven emlegettek. Az ő „kezelései” következtében 1961-re feleségével együtt szinte amfetaminfüggő lett.

A magánéletben élvhajásznak és önzőnek bizonyult. Feleségét gyakran hagyta magára, koraszülése idején jachtkirándulásra ment a Földközi-tengerre, és megalázó módon fűvel-fával csalta, call-girlökkel, titkárnőkkel, stewardessekkel és színésznőkkel. Személyzetét és titkosszolgálatának tagjait kerítésre használta fel, s öccsével, Roberttel együtt meglehetősen visszatartó módon kihasználta az érzelmileg labilis és kiszol-

gáltatott Marilyn Monroe hírszékenységét. Ráadásul Kennedy másfél éven át viszonyt tartott fenn Judith Exnerrel, Sam Giancana maffiafőnök szeretőjével, s nem izgatta, hogy a szervezett bűnözés ezzel meg is zsarolhatja kormányzatát. A sajtó ebben a korban még engedelmes cinkosnak bizonyult: nem ismertette a vezető politikusok magánéletét, s nem tájékoztatta a társadalmat sem az elnök egészségügyi problémáiról, sem felfokozott szexuális étvágyáról.

MÉRSÉKELT SIKEREK ÉS KUDARCOK

A kormányzat belpolitikai téren kevés eredménnyel dicsekedhetett. Az elnök mérsékelt és óvatos volt, nem bí-

zott a reformerekben. Nem tudott bánni a Kongresszussal sem, ahol a konzervatív demokraták a republikánusokkal összefogva sok reformot meggátolhattak, s Kennedy nem akart sikertelennek tűnni. Ráadásul a belügyek nem is nagyon érdekelték. Egyszer így szólt Nixonhoz: „*Csak a külügyek elég fontosak ahhoz, hogy egy elnök foglalkozzon velük, ugye? Úgy értem, olyan ügyekhez képest, mint például Kuba, ki nem szarja le, hogy a minimálbér egy dollár tizenöt cent vagy egy dollár huszonöt cent?*” A milliomos család sarja a jelek szerint el sem tudta képzelni, milyen sok ember számára bír jelentőséggel ez a kérdés.

Elnöksége első hónapjaiban sok üzenetet küldött a Kongresszusnak, amelyekben törvényeket sürgetett a gazdasági fejlődés meggyorsítása, a környezetvédelem, az elszegényedett régiók fejlesztése és az adóreform érdekében. A Kongresszus 1961-ben elfogadta úrkutatási programját és az elmaradottabb területek fejlesztésére irányuló intézkedéseket. Felállították a nők helyzetével foglalkozó elnöki bizottságot is, s az elnök a szövetségi hivatalokban megtiltotta a nemi diszkriminációt. 1962-ben diszkriminációt hoztak a gyógyszergyártás szabályozásáról. Elfogadták a védelmi és az európai országok számára vámkedvezményeket biztosító kereskedelemfejlesztési törvényt is. 1963-ban az elnök aláírhatta a nők számára egyenlő fizetést előíró törvényt, valamint a mentálishan sérültek központjait fejlesztő törvényt.

1962 tavaszán Kennedy a televízióban élesen bírálta az acélipar irányítóit, akik azután emelték meg az árakat, hogy a munkások lemondtak a béremelésről: „*Apám mindig azt mondta nekem, hogy minden üzletember kurafi, de mostanáig nem hittem el!*” Az üzletemberek egy része ezután S. O. B. (son-of-bitch, „kurafi”, vagy son-of-business,

„üzletfi”) feliratú kitűzöt viselt, de a kormányzat nyomására végül újra csökkentették az árakat. Az elnök elfogadta a keynesi közgazdaságtan elveit, melyek szerint a rövid távú költségvetési deficit serkenketheti a gazdasági fejlődést. A személyi jövedelemadó és a vállalati adó csökkentésére vonatkozó törvényjavaslatát már csak halála után fogadták el.

A külpolitikában kudarcok és félsikerek követték egymást. 1961 márciusában Kennedy létrehozta a Békehadtestet. A következő húsz évben mintegy 85 000 amerikai végzett e kormányzserv támogatásával oktatói munkát a világ különböző országaiban. 1961 augusztusában aláírták a latin-amerikai országokkal a *Szövetség a fejlődésért (Alliance for Progress)* elnevezésű szerződést, amely többmilliárdos amerikai segílyt biztosított az oktatás és a társadalmi fejlődés támogatására.

Bár Kennedy tudta, hogy a szovjetek nem előzték meg a

Jacqueline Kennedy, vagyis teljes nevén Kennedy Onassis volt az 1960-as évtized elején nem csak az Egyesült Államok, de a világ egyik legszebb, legdivatosabb s leginkább körülrajongott asszonya.

haditechnika terén az Egyesült Államokat, mégis növelte a hadikiadásokat és foly-

tatta a fegyverkezési versenyt. Az Eisenhower-kormányzat „tömeges megtorlás” elneve-

zésű stratégiáját elvetette, s egyszerre fejlesztette a nukleáris fegyvereket és a kisebb konfliktusokban is bevethető haderőket. Ezt nevezték a „rugalmas reagálás” külpolitikájának. Ahogy Kennedy megfogalmazta: *„Nem akarjuk, hogy csak a megalázkodás vagy a totális háború között választhassunk.”*

1961. április 17-én a kubai Disznó-öbölben a CIA által kiképzett kubai fegyveresek szálltak partra, hogy megdöntsék Fidel Castro egyre nyíltabban kommunista irányba forduló kormányzatát. A hadműveletet még az előző kormányzat készítette elő, de Kennedy is egyetértett vele, az utolsó percben mégis korlátozta az amerikai hadsereg által nyújtható támogatást, s ezzel az egész akciót kudarcra ítélte. 114-en elesetek, 1189-en fogságba kerültek.

Néhány hónap múlva Kennedy Bécsben találkozott Nyikita Szergejevics Hruscsoval, a Szovjetunió párt- és állami vezetőjével, aki így nyilatko-

❁ A LEGNÉPSZERŰBB FIRST LADY ❁

Az első elnök feleségét Lady Washingtonként emlegették, s egy 1838-as újságcikkben First Ladynek nevezték. Madison feleségének 1849-es temetésén Zachary Taylor elnök említette az elhunytat First Ladyként. Az éppen kormányzó elnök (Lincoln) feleségét a sajtóban először 1863-ban nevezték First Ladynek, az elnevezés azonban csak 1877-ben terjedt el, Hayes elnök feleségének népszerűsége miatt. 1911-ben pedig nagy sikert aratott a színházakban Charles Nirdlinger *The First Lady in the Land (Az ország első hölgye)* című vígjátéka, amely Dolley Madison személyiségét idézte fel.

A 20. században Kennedy felesége, Jacqueline Lee Bouvier vált a világszerte legismertebb és legnépszerűbb First Ladyvé. 1929-ben született gazdag New York-i családban, de apja tönkrement,

anyja új házasságot kötött, s multimilliomos mostohaapja meg sem említette őt a végrendeletében. A vonzó és intelligens lányt a művészettörténet érdekelte. A párizsi Sorbonne-on eltöltött év után a George Washington Egyetemen két szemeszter alatt végezte el a francia irodalom szakot. 1947-ben a *New York Journal American* című újság őt nyilvánította az év elsőbálozóinak „királynőjévé”, és több száz lapban megjelent a fényképe. 1951-ben újságíróként helyezkedett el a *Washington Times-Herald* című lapnál.

1953-ban elfogadta a szépséges kirakatbábu szerepét egy ambiciózus politikus mellett. Teljesen alárendelte magát a Kennedy család érdekeinek, s ennek fejében szabadon költekezhetett, minden számlát elküldhetett a család könyvelőjének.

Miután férjét 1960-ban elnökké választották, bizonyíthatta, hogy többre hivatott a férje mellett mosolygó szépasszony szerepénél. Ő fejlesztette az amerikai történelem sajátos múzeumává a Fehér Házat, megfelelő bútorzat, festmények és szobrok beszerzésével. Szakértők egész hadseregét mozgósította, ismeretterjesztő albumot adatott ki, és a megszipított helyiségeket személyesen mutatta be a televízióban.

Fő feladata persze továbbra is a Fehér Ház vendégeinek fogadása volt, de ő arra törekedett, hogy a kultúra és a tudomány hírességeit is a Kennedy-kormányzat mellé állítsa. Minden államfőt és kormányfőt meghódított, aki a Fehér Házba látogatott, még az Egyesült Államokat gyűlölő Che Guevara is kijelentette, hogy ő az egyetlen észak-amerikai, akivel

szívesen megismerkedne. De Gaulle úgy fogalmazott, hogy *„egy Maecenas tekintélyét biztosította a férje számára”*.

Elképesztő népszerűsége tett szert. Egész életében fényképeszek hada követte minden lépését. *„Kennedy csak az elnökünk volt – jelentette ki a kormányzat egyik alkalmazottja Washingtonban –, felesége viszont a filmsztárrunk!”* A Fehér Ház sajtóirodájába érkező telefonhívások 90%-a vele foglalkozott, még azt is számtalanszor megkérdték, hogy hányas cipőt visel.

Amikor férje meggyilkolása (1963) után hozzáment a hatvan-két éves görög milliomoshoz, Arisztotelész Onassisshoz, a népszerűség csúcsairól a népszerűtlenség mélységeibe zuhant. Második férje halála után a Viking Kiadó szerkesztőjeként sikerült újrakezdenie az életét.

zott róla: „Ez az ember nagyon tapasztalatlan, sőt, éretlen.” Amikor augusztusban Hruscsov megépíttette a berlini falat, Kennedy nem próbálta ezt megakadályozni, de azért egy 1500 fős egység Nyugat-Berlinbe küldésével jelezte, hogy kiáll a városrész mellett.

A HIDEGHÁBORÚ FELFORRÓSODÁSA

A találkozó után Hruscsov úgy fogalmazott, hogy ő bizony „bedob egy sündisznót Samu bácsi nadrágjába”. Meg is tette: 1962 októberében amerikai felderítőgépek jelentették, hogy a Szovjetunió atomtöltetű rakéták kilövésére alkalmas bázisokat épít Kubában. Atomháborúval fenyegető, súlyos nemzetközi válság bontakozott ki. Az amerikai elnök számára hatalmas politikai megaláztatást és nemzetközi tekintélyének elvesztését jelentette volna, ha eltűri ezt a kihívást. Kennedy úgy döntött, hogy blokád alá vonja a szigetet, s szovjet agresszió esetére súlyos megtorlást helyezett kilátásba. Mind a NATO, mind az OAS (Amerikai Államok Szövetsége) tagállamai támogatták az amerikai kormányt.

Hruscsov felismerte, hogy Kennedy komoly nyomás alá került a Kongresszus részéről, s ezúttal nem blöfföl, ezért visszafordította a Kuba felé haladó szállítóhajókat. „Farkasszemét néztünk – jelentette ki Dean Rusk külügyminiszter –, és azt hiszem, a másik fickó éppen pislogott egyet.” Hruscsov azt is felismerte, hogy súlyos árat követhet a visszalépéséért és a kubai bázisok felszámolásáért. Kennedy nemcsak arra tett ígéretet, hogy nem támadja meg Kubát, s hagyja, hogy Castro kommunista államot építsen fel kilencven mérföldre Miami-tól, de arra is, hogy kivonja rakétáit Törökországból. (Igaz, ez utóbbit a tengeralattjárók Polaris rakétái már feleslegessé tették.)

Még ellenfelei is elismerték, hogy Kennedy felelősségteljes, óvatos, de határozott döntéseket hozott a kubai rakétaválság idején. A történészek azonban arra is felhívták a figyelmet, hogy ha nem indítja meg a disznó-öbölbeli akciót, s nem engedélyezi a CIA kémkedési és szabotázsakcióit Kuba ellen, akkor nem taszította volna Castrót a szovjet vezetés karjaiba.

A válság hatására 1963-ban közvetlen telefonkapcsolatot („forró drótot”) létesítettek Moszkva és Washington között, majd aláírták a légi atomkísérletek megszüntetéséről szóló szerződést, az „atomcsendegyezményt”. Kennedy pedig 1963 júniusában Nyugat-Berlinbe repült, ahol támogatásáról biztosította a fallal körülvett város lakóit: „Mindenkinek szabad ember, bárhol is éljen, Berlin polgára, és ezért mint szabad ember büszkén mondom: Ich Bin ein Berliner!” (Berlini vagyok!) Gesztusát hatalmas ünneplés fogadta.

Végzetesnek bizonyult viszont, hogy Kennedy túlbecsülte a kommunista Észak-Vietnam részéről fenyegető veszélyt, és a hidegháború egyik kulcsfontosságú csataterének tekintette Indokínát. Elnöksége kezdetén ezer amerikai tanácsadó volt Dél-Vietnamban, ő pedig ezt a létszámot 1963 végéig csaknem 17

ezerre emelte. Ez ahhoz nem volt elegendő, hogy elvegye a kommunista partizánok és északi támogatóik harci kedvét, csak ahhoz, hogy lassan hozzászoktassa őket a háborúhoz és a gerilla-hadviseléshez. A CIA legalább 200 ezer katona azonnali mozgósítását javasolta, Kennedy azonban nem hallgatott a szakértőkre. Abban bízott, hogy a dél-vietnami hadsereg csekélyebb amerikai segítséggel is képes lesz megvédeni országát.

Hosszan elhúzódó, véres háborút indított meg, mert nem a teljes erőbedobással kivívott azonnali győzelemre törekedett, hanem a mielőbbi politikai megoldásban reménykedett. Semmi alapja nincs viszont annak a legendának, hogy halála előtt az amerikai csapatok visszavonását tervezte. Külügyminisztere nem tudott efféle törekvéséről. Mindössze ezer, főleg építkezéssel foglalkozó katonát rendelt vissza 1963 végére, akikre már nem volt szükség, s akiknek később mások léptek a helyébe. A következő, elnökválasztási évben Kennedy aligha indítványozta volna a kivonulást Vietnamból, mert ezt egyelőre az amerikai közvélemény sem követelte tőle, és családja férfias, harcias hagyományaihoz sem illett volna a vereség beismerése.

SZEGREGÁCIÓS CSAPDA

A polgárjogi mozgalmak vezetői támogatást reméltek az elnöktől, s folytatták az úgynevezett „szabadságutazásokat” (freedom rides). Vagyis busszal délre utaztak, ahol tiltakoztak az állomásokon tapasztalható szegregáció (a feketék elkülönítése) ellen. Másol „beüléseket” (sit-ins) rendeztek, vagyis nyilvánosan megszegték a faji elkülönítés előírásait. A fajgyűlölők szervezetten rájuk támadtak, s a véres incidensek egyre sokasodtak. A gyilkosokat megfélemlített tanúk vagy fehér esküdtszékek segítségével mentették fel.

Kennedy – Robert Dallek megfogalmazásával – inkább politikai, mint erkölcsi okokból érdeklődött a polgárjogok iránt. Nem akarta elveszíteni a déli fehérek támogatását, s ezért fajgyűlölő személyiségeket nevezett ki négy déli kerületi bíróság élére. Amikor afrikai diplomata panaszkodtak, hogy az országúti éttermekben nem szolgálják ki őket, azt üzentek nekik, hogy közlekedjenek repülővel.

1961-ben kormánya létrehozta ugyan az egyenlő mun-

„Ich Bin ein Berliner!”

Kennedy Berlinben Willy Brandt és Konrad Adenauer vendégeként

kaalkalmak bizottságát, a Hruscovval való találkozó idején mégis arra kérte a polgárjogi mozgalmak vezetőit, hogy a nemzeti egység demonstrálása érdekében „hűsék le kissé” követőik buzgalmát. Azt a választ kapta, hogy százötven éve hűtik, s ha folytatják, félő, hogy teljesen befagy. Mivel megválasztása idején azt ígérte, hogy „egyetlen tollvonással” megszünteti a diszkriminációt az állami lakások elosztásánál, a csalódott aktivisták egyre több töltőtollat küldtek neki a Fehér Házba. Az elnök azonban csak az 1962-es képviselői és szenátori választások után tett óvatos lépéseket az ügyben.

A Kennedy fivérek előbb alkudozni próbáltak a színpadok mögött a szegregációt támogató déli politikusokkal. 1963 áprilisában azonban az egész ország döbbenet figyelt a televízió képernyőjén, milyen kegyetlenül bánnak az alabamai Birminghamben a hatóságok a felvonulókkal. Ország-szerte tiltakozó tüntetésekre került sor, s a történetek már Kennedyt is felháborították. Júniusban bejelentette, hogy támogatja a mozgalmat, és polgárjogi törvényjavaslat készítésére szólította fel kormányát. 1963. augusztus 28-án mintegy 250 ezer tüntető vonult fel Washingtonban a törvényjavaslat támogatására, s Martin Luther King a Lincoln-emlékműnél mondta el leghíresebb beszédét. A Kongresszus liberálisai azonban szomorúan állapították meg, hogy a tüntetés egyetlen szavazattal sem biztosított több támogatást a törvényjavaslatnak. James T. Patterson szerint „Kennedy felszította a liberálisok elvárásait, de nem sikerült megtörnnie a konzervatív koalíció szilárd hatalmát a Kongresszusban”.

A DALLASI GYILKOSSÁG

1963 őszén Texasba utazott, hogy előkészítse a következő évi elnökválasztási kampányát. November 22-én Dallas-

ban két halálos lövés érte nyitott autójában a Dealey Plazán, és fél óra múlva a Parkland Memorial Kórházban meghalt. A gyilkosság körülményeit alaposabban megvizsgáló, különböző nemzetiségű történészek napjainkra valamennyien egyetértenek abban, hogy a merényletet Lee Harvey Oswald követte el. A zavaros fejű, 24 éves fiatalember egy látványos gyilkossággal akart bosszút állni sikertelen életéért.

Kennedy életrajza ismeretében hiába keressük a magyarázatot az 1963. november 22-i gyilkosságra. Arra törekedett, hogy 1964-ben újra megnyerje a választásokat, s ezért jó kapcsolatokat próbált fenntartani az amerikai társadalom valamennyi gazdasági, társadalmi, politikai, etnikai és regionális csoportjával. Az éles konfliktusok elől kitért, mindig kompromisszumra törekedett, nem akarta sietve befejezni a vietnami háborút, a sokat emlegetett „katonai-ipari komplexum” képviselői elégedettek lehetettek a fegyverkezési verseny folytatódásával, a polgárjogi mozgalmakat pedig támogatás helyett inkább lecsendesíteni próbálta. Ugyan miért kellett volna bármelyik szervezett érdekcsoportnak gyilkossággal félreállítania ezt a pragmatikus politikust az útból?

Kennedy körül sajátos mítosz alakult ki: korai halála miatt túlértékelték korábbi teljesítményét, s az amerikaiak egy része azt hangsúlyozta, hogy ha életben marad, el lehetett volna kerülni a hatvanas évek politikai válságait. Ezt azonban semmi sem valószínűsíti.

Ha John Fitzgerald Kennedyt nem ölik meg, vélhetőleg nem tudott volna annyira szociális és polgárjogi törvényt elfogadtatni, mint a kongresszusi politizálás módszereit sokkal jobban ismerő utóda, Johnson, a vietnami háború pedig valószínűleg ugyanúgy zajlott volna le. ♦

Már ifjúkorában sem érdekelté más, mint a politika. A szegény texasi család csak egy jelentéktelen, vidéki tanárképző iskolába tudta beíratni a nagydarab, erős, hangos és barátságos fiút, aki ezért élete végéig kisebbségi érzésekkel küszködött. „Kerülőúton”, egy kongresszusi képviselő titkáráként (1931–1934) jutott be a washingtoni politikai körökbe, ahol elkészítő munkabírásiának köszönhetően előbb egy munkaügyi segélyszervezet texasi irodájának igazgatói állását szerezte meg (1935–1937), majd sikerült demokrata párti képviselővé (1937–1949) és szenátorra választatnia magát (1949–1961).

Lincoln óta senki sem tett többet a polgárjogok érdekében, és senki sem támogatta jobban a társadalom hátrányos helyzetű csoportjait, mint ez a bárdolatlan tartott texasi. A mindenki számára bőségen és szabadságon alapuló „nagy társadalom” megvalósítását tűzte ki célul kormányzata elé, és sajátos megfogalmazással élve „hadat üzent a szegénységnek”. A hátrányos helyzetű fiatalok számára létrehozat-

ta a Gazdasági Lehetőségek Hivatalát (1964), a Medicare program egészségügyi biztosítást nyújtott a legidősebbeknek, a Medicaid pedig orvosi ellátásban részesítette a szegényeket (1965).

A vízminőségi (1965), a víz-tisztaság helyreállítását előíró (1966), az autók gáz kibocsátását szabályozó légtisztasági (1965) és a légminőségi (1967) törvénnyel jelentős előrelépés történt a környezetvédelem területén. A megfelelő csomagolás és címkézés (1966) törvénye, valamint az 1967-es hústörvény a fogyasztók védelmét szolgálta, a nemzeti közlekedésbiztonsági és az autószerződésbiztonsági (1966) törvény a közlekedőket.

Több milliárd dollárt biztosított az alacsony jövedelműek iskoláinak fejlesztésére (1965), a helyi közösségeknek szolgáltatásokat nyújtó egyetemeknek (1965), a könyvtárak fejlesztőinek s a nehézségekkel küszködő főiskoláknak. A XXIV. alkotmánykiegészítés (1964) kimondta, hogy annak is van választójoga, aki nem tud adót fizetni.

Az 1964-es polgárjogi törvény megtiltotta a faji diszkriminációt a munkahelye-